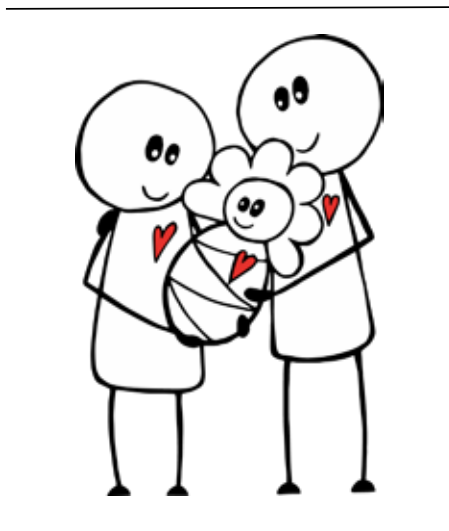

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

METODIKA „SÍŤOVÁNÍ“

- Pro „Podporu ohrožených dětí a rodin a procesů v sociálně-právní ochraně dětí“
- Projekt „Kolpingova rodina Smečno – společně zlepšíme péči o ohrožené děti a rodiny“
CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003867

obsah

1.	Poslání metodiky	1
2.	Uživatelé metodiky	2
2.1	Kolpingova rodina Smečno	2
2.2	Středisko výchovné péče Slaný (SVP)	3
2.3	Tosara, z.s.	4
2.4	Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)	5
2.5	PhDr. Dagmar Nosilová	6
2.6	MUDr. Světlana Kroftová	8
3.	Definice sociální práce	10
4.	Sociální pracovník – osobnost, vlastnosti, schopnosti, role	12
5.	Kompetence sociálních pracovníků	15
6.	Sociální služby	16
7.	Vymezení pojmu ohrožené dítě	17
8.	Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)	20
8.1	Nástroje a opatření SPOD	20
8.2	Pojetí terénní sociální práce	23
9.	Pojem síť a síťování v sociálních službách	25
9.1	Lokální síť	27
10.	Problematika sdělování osobních údajů	31
11.	Kauzistika	34
12.	Příklady ze zahraničí	38
13.	Aplikace metodiky	45
	Příloha 1	48

1. Účel metodiky – její poslání

V současné době v regionu obcí s rozšířenou působností Slaný sice spolupráce mezi subjekty působícími v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny funguje, ale pouze nárazově, například na základě osobních vztahů bývalých kolegů, při řešení jednotlivých případů či náhodných setkáních a následných kontaktů na konferencích k dané problematice. Nejde však o systémovou spolupráci.

Hlavním důvodem té nepříznivé situace je absence iniciativy, konkrétního nástroje a pravidel, které je nutné zavést, aby bylo možné je aplikovat a nadále se podle nich systematicky řídit. Problémem je, že právě ne všichni aktéři v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny se znají, vědí o sobě navzájem, o aktivitách, jež konkrétní účastníci nabízejí v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny.

Jedním z dalších důvodů je i nově nastavený zákon o ochraně osobních údajů, v němž se mnozí z aktérů dosud nedokážou orientovat, a tudíž si nejsou jisti, jak je možné tuto situaci řešit bez porušení zákona.

Účelem metodiky je najít řešení pro sjednocení spolupráce mezi jednotlivými aktéry, kteří se podílejí na činnosti souvisící s péčí a ochranou ohrožených dětí a jejich rodin. Jde především o zajištění účinnější součinnosti mezi jednotlivými poskytovateli služeb pro ohrožené děti, a to jak na úrovni státní (OSPOD, Policie ČR, soudy), tak i nestátní (např. prostřednictvím neziskových organizací, za pomoci privátních lékařů specialistů – psychiatrů, pediatrů apod.).

2. Uživatelé metodiky

2.1 Kolpingova rodina Smečno

Pobočný spolek

Sídlo organizace: U Zámku 5, 273 05 Smečno

IČ: 7092688

Reg.: VSC/11-15854/92

www.dumrodin.cz

Statutární zástupkyně a ředitelka: Ludmila Janžurová

Tel.: +420 777 558 778

E-mail: ludmila.janzurova@dumrodin.cz

Kolpingova rodina Smečno je nestátní nezisková organizace s vlastní právní subjektivitou, která byla založena v roce 2001. Posláním organizace je prostřednictvím vlastních sociálních projektů a služeb předcházet a řešit krizové situace, jež vedou k rozpadu rodin, a napomáhat při vytváření rodinného zázemí prospěšného pro zdravý vývoj nejen konkrétního dítěte či dětí, ale všech jejích členů.

Kolpingova rodina Smečno vykonává svou činnost na základě pověření Středočeského kraje, podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZoSPOD), a registrace sociálních služeb podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách.

Za tímto účelem Kolpingova rodina Smečno provozuje Dům rodin ve Smečně a Rodinné centrum ve Slaném, což jí umožňuje, aby mimo jiné pravidelně a průběžně organizovala odpovídající sociální programy a poradenství:

- víkendové pobyty pro rodiny a partnery, relaxační, terapeutické pobyty pro maminky na mateřské dovolené;
- Rodinnou poradnu Slaný, zaměřenou na pomoc rodinám v sociálním ohrožení, v nepříznivé sociální situaci (výskyt domácího násilí, děti s nízkým sociálním statutem, zanedbávané, týrané), posilování rodičovských kompetencí;

- náhradní rodinnou péči, vzdělávání pěstounů;
- ranou péči pro děti s nervosvalovým onemocněním SMA (Spinal Muscular Atrophy) a DMD (Duchenne Muscular Dystrophy);
- poradenství, podporu a provázení rodičů pečujících o děti nemocné svalovou míšní atrofií.

2.2 Středisko výchovné péče Slaný (SVP)

Ambulantní a internátní oddělení Tomanova 1361, 273 79 Slaný

Tel.: +420 312 520 569, +420 778 534 749

E-mail: spv@svpslany.cz; www.svpslany.cz

Vedoucí SVP: Mgr. Tereza Polesná – speciální pedagožka, akreditovaná terapeutka zapsaného spolku SOFT (SOFT z.s., sídlo: V Úvalu 84/1, 150 06 Praha 5, IČ 677 98 373).

SOFT je národní zastřešující organizací rodinných a systematických terapeutů v ČR, která sdružuje odborníky různých profesí pracující v oblasti systematické a rodinné terapie; vytváří národní standardy rodinné terapie, zajišťuje akreditační proces, podporuje publikační činnost.

Jde o státní školské zařízení, jehož zřizovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Středisko výchovné péče řeší:

- výchovné problémy
- rodinné problémy
- školní problémy
- útěky z domova, záškoláctví
- šikanu, agresivní projevy

Klienty SVP jsou děti a mládež ve věku 3–26 let, nicméně střediska pomáhají i jejich rodinám a také pedagogickým, sociálním a jiným pracovníkům.

Zajišťují jak individuální, tak rodinné konzultace.

Základní podmínkou pro přijetí do střediska je svobodné rozhodnutí klienta a rodičů, ochota rodičů či zákonných zástupců ke spolupráci.

Ambulantní oddělení poskytuje péči o děti a celý rodinný systém. Pomáhá rodinám s výchovnými, školními, vztahovými, rodinnými i osobními problémy. Péči poskytuje tým psychologů a speciálních pedagogů. Služby ambulantního oddělení jsou bezplatné a není potřeba žádné doporučení jiného odborníka.

Internátní oddělení poskytuje dětem a mládeži dobrovolné osmítýdenní preventivní výchovné pobyty.

K dobrovolnému pobytu mohou být klienti přijati pouze se souhlasem zákonných zástupců.

Po celou dobu jsou klienti v telefonickém a osobním kontaktu se svou rodinou, proto je nezbytnou podmínkou spolupráce rodiny. Pobyt hradí zákonní zástupci.

Program pro školy

Intervenční program je určen pro třídní kolektivy základních a středních škol v jejich přirozeném prostředí. Nejčastějšími klienty bývají třídy, ve kterých se vyskytují problematické vztahy mezi spolužáky nebo třídy ohrožené šikanou.

V průběhu programu se aplikují sociálně psychologické techniky, které jsou zaměřeny na podporu koheze skupiny, rozvoj komunikačních dovedností v rámci kolektivu a budování příznivější atmosféry ve třídě.

2.3 Tosara, z.s.

Ruská 711/82, 101 00 Praha 10-Vršovice

Tel.: +420 777 653 433

E- mail: info@tosara.cz; www.tosara.cz

IČO: 270 19 403

Ředitelka: Jana Rejžková

Tosara pomáhá od roku 2005 zkvalitňovat životní podmínky dětí, mladých lidí a rodin žijících v sociálně znevýhodněném prostředí, především

s ohledem na volný čas a vzdělávání. V současné době působí v lokalitách Ralsko a Slaný.

Mezi její hlavní poskytované služby patří předškolní klub, doučování dětí na 1. stupni ZŠ, poradenství pro rodiny v oblasti vzdělávání a víkendové volnočasové programy pro děti a mládež od 6 do 18 let.

Cílem všech aktivit je rozvoj osobnostních kompetencí a podmínek pro vzdělávání u dětských i dospělých klientů, prevence sociálně patologického chování, ale i šíření informací o situaci v sociálně vyloučených lokalitách a zapojení širší společnosti, aby bylo možné ji lépe řešit.

2.4 Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

Městský úřad Slaný

Velvarská 136, 274 53 Slaný

Tel.: +420 312 511 111 (ústředna); www.meuslany.cz

Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) zahrnuje aktivity a činnosti směřující k podpoře rodiny a zejména k ochraně práv dětí. Svou činnost vyvíjí na základě zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

OSPOD Slaný úzce spolupracuje s:

Poradnou pro občanství // Občanská a lidská práva, Wilsonova 599, Slaný

Romodrom o.p.s., Dr. E. Beneše 528/3

Úřad práce ve Slaném, Netovická 875

Kolpingova rodina Smečno, Wilsonova 546, Slaný

Zařízení sociální intervence Kladno

Rubikon, Cyrila Boudy 1444, Kladno

2.5 PhDr. Dagmar Nosilová
Vepřekova 1220/21, 274 01 Slaný
IČ: 48752843

Tel.: +420 725 753 653

E-mail: nosilova@gmail.cz

www.psycholog-slany.cz

PhDr. Dagmar Nosilová je klinická psycholožka a psychoterapeutka zabývající se individuální, skupinovou a párovou psychoterapií a psychodiagnostikou.

Má za sebou více než 20letou praxi na klinických i poradenských pracovištích, věnovala se psychické diagnostice a psychoterapii dětí i dospělých.

Poskytuje služby pro děti a mladistvé:

a) Psychologická diagnostika: posuzování rozumových schopností, osobnostních i dalších předpokladů.

Základem diagnostické činnosti je psychologické vyšetření, které probíhá individuálně a trvá 1,5 až 2 hodiny s ohledem na věk a možnosti dítěte. Týká se dětí s výukovými a výchovnými potížemi, dětí s předpokladem specifické poruchy učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie), dětí předškolního věku ohledně posouzení jejich školní zralosti a připravenosti k zahájení školní docházky.

Zpráva je předána rodičům (zákonným zástupcům). Výsledky jsou považovány za důvěrné, škole lze zaslat zprávu z vyšetření dítěte pouze s písemným souhlasem rodičů dítěte.

b) Terapeutická činnost: práce s klientem s cílem dosáhnout pozitivních změn při řešení problémů (závislosti, osobní krize, šikana, poruchy příjmu potravy, psychosomatické potíže).

c) Poradenské a terapeutické vedení rodin v krizi; služby pro dospělé.

- Psychodiagnostika: vyšetření inteligence, osobnosti, poškození paměti, pozornosti.

- Psychoterapie individuální: pomoc při úzkostech, nejistotě, depresích,

nervozitě, strachu. Pomoc v těžkých životních situacích, problémech osobních či vztahových. Přepřacování a stres. Poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, bulimie), obezita. Psychosomatické potíže (bolesti hlavy, únava, nespavost).

- Párová a manželská terapie: zaměřuje se zejména na problémy mezi partnery nebo manžely. Cílem je zvládnutí konkrétních potíží v různých životních situacích, jak aktuálních, tak dlouhodobých.

- Krizová intervence: jde o odbornou metodu práce s klientem v situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou, nepříznivou, ohrožující. Snaží se minimalizovat ohrožení klienta, objevit a posílit jeho schopnost se vyrovnat se zátěží tak, aby jeho adaptace následně posílila jeho osobní růst a integritu a předešlo se pokud možno negativnímu, destruktivnímu způsobu řešení situace.

- Psychologické poradenství podle aktuálních potřeb klienta.

Služba rodinná terapie:

Rodinná terapie je formou psychoterapie, při níž se terapeut zabývá rodinnými problémy klienta, snaží se mu pomoci je překonat a dosáhnout harmonického fungování celé rodiny. Jde o hledání optimální spolupráce mezi rodinou a terapeutem, jejíž prostředky se postupně vytvářejí při společném setkávání a rozhovoru ve snaze dosáhnout očekávaného cíle.

Při rodinné terapii se pracuje s rodinou jako s komplexním systémem, a to s ohledem na její zvláštnosti, s respektem k osobnostem jejích jednotlivých členů; je i jedním z možných způsobů pro párovou terapii. Je při ní však možné pracovat i individuálně na tématu, se kterým přijde klient sám.

Rodinná terapie se zabývá potížemi trvalejšího rázu i chronifikovanou nemocí a snaží se o změny pohledu rodiny na sebe samu a na vlastní problém. Doporučují se vícečetná sezení, která jsou pro úspěch terapie a pro změnu náhledu prospěšnější.

2.6 MUDr. Světlana Kroftová

Pedopsychiatřička

Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Vlašská 36, 118 33 Praha 1-Malá Strana

Tel.: +420 733 321 909

E-mail: rudovlasa@gmail.com, kroftova@nmskbcz

MUDr. Světlana Kroftová je od března 2018 primářkou dětského a dorostového detoxikačního centra Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.

Má atestaci ze všeobecné psychiatrie z r. 2010. Je zařazena do přípravy na atestaci z dětské a dorostové psychiatrie s plánem absolvování zkoušky v roce 2019. Absolvovala psychoterapeutický výcvik SUR, který zakončila v listopadu 2017. V letech 2005–2006 působila v Psychiatrické nemocnici (PN) Dobruška, v období 2006–2016 v PN Bohnice Praha, kde byla v letech 2013–2014 vedoucí lékařkou dětského oddělení.

Působila jako konziliární psychiatr v Domově pro seniory Fr. Kloze v Kladně, v letech 2013–2014 v dětském domově Nové Strašecí, Výchovný ústav Klíčov. V období 2015–2017 sloužila v Nemocnici pod Petřínem jako lékařka dětského a dorostového detoxikačního centra.

Ordinovala na TH klinice Praha s.r.o. (2014–2017) v dětské psychiatrické ambulanci a v Dětské psychiatrické ambulanci na poliklinice Slavný (2014–2016). Od roku 2015 do 2017 působila v Oblastní nemocnici Kladno v psychiatrické ambulanci.

MUDr. S. Kroftová je také autorkou několika publikací a článků, například:

- Paranoia tak, jak ji známe dnes (Psychiatrie pro praxi, 2011),
- Počítačová závislost u dětí (Květy, 2015),
- ADHD v dětství a dospělosti – léčba (Angis revue, 2017),
- Suicidální problematika v urgentní medicíně (časopis Urgentní medicína podzim 2018),
- Alkoholová závislost u dětí (Šance dětem, nadace Sirius, 2018).

Věnuje se též přednáškové činnosti, na seminářích v PN Bohnice v letech 2005–2015 přednášela na téma Paranoia tak, jak ji známe dnes, Laktanční psychóza, Rozvod a dítě, Schizofrenie v dětství. Vystupuje na přednáškách pro veřejnost při společnosti Kolpingova rodina Smečno a Klokánek Praha Štěrboholy, Nadace Dítě v krizi České Budějovice (od roku 2015 dosud). V rámci Dětské psychiatrické sekce při ČLS JEP pronesla 17. 5. 2018 přednášku ADHD a návykové látky, v Nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze hovořila 24. 5. 2018 na téma Přístupy v dětské adiktologické péči.

Dalšími uživateli metodiky mohou být instituce, organizace a jednotlivci uvedení v příloze č. 1.

3. Definice sociální práce

Sociální práce je oborem, jehož kořeny sahají až k prvopočátkům lidské společnosti. Než však společnost dospěla k tomu, aby byla sociální práce vnímána jako profese, akademická disciplína a vědní obor, uběhla řada let. Původní péči o potřebné zajišťoval kmen nebo rodina, postupně se jí začala zabývat církev a posléze stát. Ustavení sociální práce jako profese se datuje na přelom 19. a 20. století. Teprve tehdy začíná být akceptována představa o celospolečenské spravedlnosti. Většina teoretických konceptů používaných v současnosti má své kořeny právě v tomto období.

I když je sociální práce produktem moderní doby 20. století, její historie je velmi rozsáhlá; od doby svého vzniku prošla nejrůznějšími změnami a také se i v různých zemích světa zcela odlišně vyvíjela.

Abychom pochopili, co pojem sociální práce znamená, co obsahuje její náplň a jakých cílů se snaží dosáhnout, je třeba ji nejdříve definovat.

Každá definice sociální práce je podmíněna dobou, ve které vznikla, a společenským kontextem, v němž se formovala. Jedním z jejích atributů je dočasnost. Jak se postupem času vyvíjela společnost, rozvíjela se i sociální práce, která reaguje na změny ve společnosti a jejich důsledky. Postupem doby tudíž prošla nezbytnou transformací od dobročinné práce k práci profesionální.

Za nejstarší definici sociální práce je možné považovat „cílenou snahu prokazovat lidem dobro“ (Kodymová, P. 2013. Historie české sociální práce v letech 1918-1948. 1. vyd. Praha: Karolinum, ISBN 978-80-246-2256-9, s. 11).

Globální definice sociální práce, kterou schválilo valné shromáždění organizací Mezinárodní federace sociální práce (IFSW) a Mezinárodní asociace škol a vzdělavatelů sociální práce (IASSW) v Melbourne roku 2014 uvádí, že „sociální práce je profese založená na praxi a akademická disciplína, která podporuje sociální změnu a rozvoj, sociální soudrž-

nost, jakož i zmocnění a osvobození lidí. Princip sociální spravedlnosti, lidských práv, společné zodpovědnosti a respektování rozmanitosti je ústřední téma pro sociální práci. Podepřena teoriemi sociální práce, sociálních věd, humanitními a místními poznatky se sociální práce zabývá lidmi a strukturami, aby podněcovala životní změny a zvyšovala blaho“ (Mátel, A. – Schavel, M. – Grey, E. 2015. Teória a metódy sociálnej práce I., 3. vyd. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce. ISBN 978-80-971445-6-2, s. 420).

Se staršími definicemi bychom si ovšem v dnešní době již nevystačili. Sociální práce v současnosti je jak vertikálně, tak horizontálně natolik rozmanitá, že je dost těžko možné si představit univerzální definici sociální práce. Ve vertikální struktuře činnosti její principy fungují od osobní asistence přes ošetrovatelství a pečovatelství, opatrovnictví, poradenství, modernizaci, mediaci, zastupování, kurátorství až po supervizi a řízení sociálních institucí a procesů. V horizontální struktuře sociální práce zasahuje nejen do oblastí jako sociální služby úřadu práce, ale i do dalších, nových oborů, jako jsou zdravotnické a školské služby, až po sociální kurátorství a sociální práci v trestní justici, ve sféře probace a mediace.

Oldřich Matoušek, český autor mnoha významných publikací z okruhu sociální práce, definuje sociální práci následovně: „Sociální práce je společensko-vědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti apod. Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplnění společenského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění“ (Matoušek, O. 2008. Slovník sociální práce. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0, s. 201).

4. Sociální pracovník – osobnost, vlastnosti, schopnosti, role

Sociální pracovník zaujímá v sociální práci nezastupitelnou úlohu, neboť je v přímém kontaktu s klientem, poskytuje mu profesionální pomoc a působí jako prostředník mezi jím samým a společností. Od osobnosti, vlastností a dovedností sociálního pracovníka se následně odvíjí jeho výkon sociální práce v praxi – jeho rozhodnutí přímo ovlivňují životy klientů.

Sociální pracovník by měl mít pro výkon sociální práce jisté osobnostní předpoklady, jako jsou empatie, otevřenost, inteligence, schopnost organizace. Sociální pracovník by měl mít takové vlastnosti, jako jsou například komunikační schopnosti, sebevědomí, vůle, sebereflexe. Osobnostní vlastnosti jsou dále rozvíjeny dovednostmi sociálního pracovníka, které utvářejí jeho osobnost jako celek.

Sociální práce vychází z předpokladu, že každá osobnost je jedinečná, má své charakteristické vlastnosti a potřeby. K vlastnostem sociálního pracovníka, by měly náležet:

- zdatnost a inteligence
- důvěryhodnost (diskrétnost, spolehlivost, využívání moci, porozumění)
- komunikační dovednosti
- empatie
- sebepoznání, sebereflexe
- asertivita
- tolerance
- odolnost vůči stresu
- schopnost rozhodování
- profesionalita
- akceptace
- znalosti

Sociální pracovník zastává širokou škálu činností a při svém praktickém působení uplatňuje znaky určitých rolí, ve kterých vystupuje ve vztahu ke klientovi a společnosti. Tyto role se velmi často navzájem prolínají.

V roli podporovatele – usnadňuje a pomáhá klientovi, aby stresující a náročné situace řešil pokud možno co nejvíce samostatně. Role podporovatele úzce souvisí s rolí poradce, kdy sociální pracovník poskytuje klientovi dostupné informace, kontakty a pomáhá mu, aby došel ke správnému rozhodnutí. Mátel (In Mátel – Schavel – Grey, 2015) uvádí následující členění rolí sociálního pracovníka:

Opatrovatel – sociální pracovník v roli pečovatele napomáhá klientovi v konkrétní oblasti každodenního života, a to jak v pobytových zařízeních, nebo přímo v klientově přirozeném prostředí.

Mediátor – v roli mediátora působí jako prostředník, nezávislá osoba pro řešení konfliktů, a to buď v mezilidských, tak s institucemi. Podstatné je dosažení vhodného řešení pro obě strany.

Vyjednávač – od mediátora se liší tím, že je spojencem jen jedné strany. Stejně jako mediátor pomáhá jedincům, skupinám nebo organizacím dosáhnout požadované změny nebo kompromisu.

Umocňovatel – v této roli má napomoci utvářet atmosféru prostředí skupiny, akceptovat jak skupinu, tak její jednotlivce, využívat konfrontace, zpětné vazby i empatického porozumění.

Terapeut – napomáhá klientům k získání náhledu na jejich pocity, postoje a způsoby jednání, napomáhá jim i v osobnostním růstu. Napomáhá klientovi k překonání nebo zmírnění jeho problémů.

Vzdělavatel – napomáhá vzdělávat klienta prostřednictvím přístupu a poskytování informací nebo v oblasti nácviku sociálních způsobilostí klienta.

Manažer – sociální pracovník organizuje a koordinuje aktivity klienta, aby dosáhl stanoveného cíle.

Analytik – sociální pracovník se musí v rámci své praxe neustále rozhodovat, jaký postup práce s klientem bude nejvhodnější, k čemuž musí analyzovat široké spektrum informací.

Koordinátor – pracovník napomáhá při rozdílných způsobech koordinace různých činností ve prospěch klienta v rámci multidisciplinární spolupráce.

Zprostředkovatel – v této roli má sociální pracovník povinnost spojovat klienty s komunitními zdroji nebo službami, napomáhá k vzájemnému propojení rozdílných segmentů komunity.

Advokát – v roli advokáta sociální pracovník přímo zastupuje jednotlivce, skupiny nebo komunity, prosazuje a obhajuje jejich zájmy s cílem dosáhnout sociální spravedlnosti nebo její ochrany.

Manažer změn – úkolem je zlepšení sociálního fungování klienta. Angažuje se tak při řešení sociálních problémů klienta s cílem dojít k pozitivní změně, motivuje klienta ke změně a hledá s klientem ideální způsob, jak těchto změn dosáhnout.

Administrátor – v rámci pomoci klientovi je součástí práce sociálního pracovníka i rozsáhlá administrativa, kdy musí všechny úkony v souvislosti s prací s klientem zaznamenávat a evidovat v jeho spisu. Administrace musí odpovídat normám dané organizace, aby bylo možné dohledat jednotlivé úkony a informace o klientovi.

5. Kompetence sociálních pracovníků

K tomu, aby sociální pracovník dobře plnil své poslání, musí být schopen klienta dobře pochopit, ovládat potřebné dovednosti a mít k dispozici patřičné nástroje. Komplex těchto dovedností se nazývá kompetence. Kompetence zahrnují zvládnutí požadavků ohledně vzdělávání i zkušeností, schopnosti adekvátně naplňovat pracovní závazky, s přehledem zvládat cíle sociální práce. Kompetence v sociální práci definují někteří autoři jako „funkcionální projev dobře zvládnuté a profesionální role sociálního pracovníka, jejíž součástí jsou odborné znalosti, schopnost reflektovat kontext a citlivě aplikovat hodnoty profese“. Jiní odborníci chápou kompetence v sociální práci jako schopnost naplnit požadavky, které jsou kladené na profesi sociální práce. Britský výbor pro profesní výcvik (National Council for Vocational Training) vymezuje kompetence v rámci sociální práce takto: „Kompetence jsou široký pojem, který zahrnuje schopnost přenášet znalosti a dovednosti do nových situací v dané oblasti povolání. Zahrnuje také kvality, jako je například osobní efektivita, která je na pracovišti potřebná při spolupráci s kolegy, manažery a klienty.“ Nesmíme ovšem opomenout, že sociální práce je nejen vědecká disciplína, ale i praktická činnost. Praktické kompetence vymezují možnosti a konání sociálního pracovníka při jeho jednání s klientem v konkrétní organizaci a úroveň, na níž je schopen v určité situaci uskutečňovat vlastní profesní kompetenci.

Úkolem sociálních pracovníků je nejen spojovat své klienty s jejich komunitou, ale při řešení sociálních problémů musí zapojovat také ostatní odborníky do multidisciplinárních týmů.

6. Sociální služby

Pro potřeby síťování sociálních služeb je nutné tyto služby konkrétně definovat. Sociální službou se podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, rozumí „činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“. Sociální služby jsou poskytovány lidem, kteří se nacházejí v nepříznivé sociální situaci, nejsou schopni sociálního začleňování či podléhají sociálnímu vyloučení.

Poskytovateli sociálních služeb jsou územní samosprávné celky, jimi zřizované právnické či fyzické osoby, ministerstvo a jím řízené organizační složky státu. Poskytovateli mohou být i nestátní subjekty – organizace či jednotlivci, pokud splní podmínky, které pro poskytování sociálních služeb ukládá zákon.

Sociální služby mohou být poskytovány bez úhrady nákladů, za částečnou nebo úplnou úhradu nákladů.

7. Vymezení pojmu ohrožené dítě

Za ohrožené dítě se považuje dítě, které žije v takových nepříznivých podmínkách, jež ho mohou bezprostředně ohrožovat nebo poškozovat jeho vývoj a začlenění do společnosti. Příčiny tohoto ohrožení mohou být buď na straně dítěte nebo prostředí, v němž žije.

V posledních letech bývá pojem ohrožené dítě nahrazován termíny „dítě se zvláštními (speciálními) potřebami“, „dítě v nouzi“ nebo „dítě ve zvlášť obtížných situacích“.

Definice ohroženého dítěte vyplývá ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb., o sociální ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů – ZoSPOD). Podle §6 ZoSPOD jsou za ohrožené považovány nezletilé děti, „jejichž rodiče zemřeli, nebo neplní své povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, protože nechtějí nebo nemohou, nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti; které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni do její výchovy; které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, používají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutí, spáchaly trestní čin nebo jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem; opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití; které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte; na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění nebo je podezření ze spáchání takového činu; pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí“.

Ohrožené dítě je to, které je ohroženo ve svém přirozeném psychickém vývoji. Přirozený psychický vývoj může být ohrožen dvěma faktory, které se mohou vzájemně překrývat:

- rizika organického (fyzického) poškození (škodlivé faktory genetické, infekční, úrazy...);
- rizika vyplývající ze sociálního prostředí.

Psychická deprivace dítěte je definována jako nedostatečné uspokojování psychických potřeb dítěte po určitou dlouhou dobu. Mezi základní psychické potřeby náleží:

- potřeby podnětové proměnlivosti (stimulace, tj. různosti podnětů dostávajících se dítěti);
- potřeby kognitivního řádu (smysluplné a srozumitelné struktury uspořádání podnětů);
- potřeby emoční vazby (specifické osoby, k nimž je dítě vázáno těsně a stabilně);
- potřeba autonomie (nezávislosti, osobní integrity);
- potřeba otevřené budoucnosti (naděje do budoucna);
- potřeba akceptovatelné vlastní minulosti (osobní identity).

Sociálně ohrožené dítě je ohroženo sociální deprivací, to znamená, že nejsou tyto psychické potřeby nebo některé z nich uspokojovány. Může potom jít o tzv. vážné opomíjení rodičovské péče, která je pro něj nezbytná:

- nedostatek výživy, oblečení, hygieny a ochrany před nebezpečím;
- nedostatečné zajištění řádné školní docházky a dohledu nad studiem;

- nedostatečný zájem o to, kde a s kým dítě pobývá a dozor nad ním;
- tělesné týrání;
- psychické týrání, a to zejména emoční, tj. pohrdání, nedostatek emoční podpory apod.;
- využívání dítěte k vlastnímu prospěchu (zneužívání k práci, sexuální zneužívání, manipulace s dítětem – např. po rozvodu rodičů, v rodinných vztazích).

Sociální problém ohroženého dítěte začíná v rodině. Rodinou můžeme rozumět sociální jednotku, jejíž charakteristikou je soužití minimálně dvou generací (rodičů a dětí) a jejímž znakem je plnění určitých funkcí.

Funkce rodiny jsou následující:

- biologicko-reprodukční;
- sociálně ekonomická (materiální zabezpečení rodiny);
- socializační a výchovná (příprava dítěte na život);
- regenerační a podpůrná (veškerá vzájemná podpora členů rodiny, případně finanční, lidská a hmotná pomoc v případě nouze).

Za nefunkční rodinu můžeme pak považovat rodinu, která neplní jednu, popřípadě všechny výše uvedené úlohy (mimo biologických).

Tato definice sice není po psychologické či sociologické stránce zcela vyčerpávající, ale poskytuje rámcový pohled na rodinu.

Zjistí-li se, že některou z těchto funkcí rodina neplní, snaží se stát prostřednictvím pracovníků oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) případ nefunkční rodiny řešit.

8. Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)

Sociálně-právní ochrana dětí (dále jen SPOD) je komplexní činnost, jejímž hlavním posláním je zabezpečit nejlepší zájem a blaho dítěte.

Základním zákonem SPOD je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. V roce 2012 prošla tato oblast zásadní legislativní změnou, která se promítla do novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jež nabyla účinnosti 1. 1. 2013. Další z významných reforem bylo vydání občanského zákoníku, jenž obsahuje rektifikaci rodinného práva s účinností od 1. 1. 2014.

OSPOD obecního úřadu obce s rozšířenou působností, což je právě město Slaný, v rámci preventivní či poradenské činnosti sleduje nepříznivé vlivy, které působí na děti.

Klientem OSPOD je vždy dítě (věk 18-), nikoli jeho rodič či vychovatel nebo pečovatel. Přesto však lze konstatovat, že klientem se stává i rodina dítěte, protože úkolem sociálních pracovníků OSPOD je pomáhat dítěti a jeho rodině v nejrůznějších životních situacích, které není rodina s dítětem schopná zvládat, přičemž blaho a zájem dítěte stojí ve středu zájmu. Sociální pracovník OSPOD pomáhá rodině zlepšovat její sociální fungování a zvládat tak nároky a požadavky, které na ni prostředí a životní okolnosti obecně kladou.

8.1 Nástroje a opatření SPOD

Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny je nástrojem, který pomáhá plánovat činnost a je povinností každého sociálního pracovníka OSPOD. Tento nástroj vyplývá z novelizace zákona o SPOD, která výslovně stanovuje povinnost pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to z hlediska, zda jde o ohrožené dítě, jak jej tento zákon klasifikuje.

SPOD ve Slaném poskytuje následující pomoc či poradenství:

- pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě;
- poskytuje/zprostředkovává poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené;
- pořádá přednášky, kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s výchovou dítěte;
- poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti;
- v rámci správního řízení ukládá rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc.

Dále uděluje výchovná opatření, ke kterým náleží:

- napomenutí dítěte nebo rodiče;
- stanovení dohledu;
- uložení dítěti nebo rodičům omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte (zákaz činností, návštěv určitých akcí);
- uložení dítěti/rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, účastnit se prvního setkání s mediátorem v rozsahu tří hodin nebo terapie.

OSPOD ve spolupráci s OÚ, školou, lékaři apod. také sleduje, zda jsou výchovná opatření naplňována.

Výchovná opatření se uplatňují v případě, že pomoc směřující dítěti či rodině nevedla k nápravě, a to ve spolupráci s dalšími institucemi. Jde o případy, kdy rodiče navrhovaná doporučení nerespektují a nevykonávají.

Uvedená opatření se ukládají ve správním řízení. Některé orgány SPOD využívají výchovná opatření jen minimálně, protože jejich pracovníci jsou přesvědčeni, že účinek opatření se zvýší v případě, kdy jej rodině uloží soud.

Soud může dočasně odejmout dítě z péče rodičů. OSPOD může soudu podat návrh na:

- rozhodnutí o nezájmu;
- omezení/zbavení rodičovské odpovědnosti/omezení či pozastavení jejího výkonu;

- nařízení ústavní výchovy;

- prodloužení/zrušení ústavní výchovy;

- svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)/prodloužení tohoto rozhodnutí/zrušení tohoto rozhodnutí;

- svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD)/zrušení PPPD;

- nařízení/prodloužení/zrušení výchovného opatření;

- přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní výchovy;

- pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče;

- zachování povinnosti a práva péče o dítě, osobního styku u rodiče omezeného ve svéprávnosti;

- zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení nebo dalších práv a povinností osobní povahy, zbavil-li soud rodiče rodičovské povinnosti. Před podáním návrhu je třeba projednat s rodiči/vychovateli/pečovateli důvody, pro které má být návrh soudu podán, a to srozumitelně a prokazatelně. Děje se tak během takzvaných případových konferencí, které uzáko-

nila novela zákona SPOD. Sociální pracovník OSPOD je tudíž povinen případovou konferenci před podáním návrhu soudu uspořádat, projednat na ní s rodinou/vychovatelem/pečovateli důvody podání takového návrhu a zabývat se možnými způsoby řešení. Podle zákona č. 359/1999 Sb. může sociální pracovník od případové konference upustit v případě, že by její uspořádání bylo nemožné nebo zjevně neúčelné.

Sociální pracovník OSPOD bývá svolavatelem a koordinuje práci týmu tak, aby směřovala ke stanovenému cíli, průběžně monitoruje a vyhodnocuje stanovené kroky, zajišťuje komunikaci mezi členy týmu a rodinou, předchází konfliktům apod.

8.2 Pojetí terénní sociální práce

Terénní sociální práce (TSP) je specifická forma sociální práce odlišná mimo jiné působením terénního sociálního pracovníka přímo v přirozeném prostředí klientů.

Postavení a činnost TSP je ukotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Základním předpokladem je dobrá znalost prostředí a navození důvěry mezi pracovníkem a jeho klienty. Filozofií TSP je individuální přístup ke všem klientům. V nejširším pojetí TSP se sociální práce týká jedinců, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci nebo lidí žijících v sociálně vyloučených lokalitách.

Mezi základní metody práce terénního sociálního pracovníka patří:

- rozhovor s klientem
- pomoc s listinami
- vyjednávání
- doprovod
- koordinační činnost
- konzultace s odborníky
- konzultace s dalšími institucemi a organizacemi

Cílovými skupinami terénních pracovníků jsou:

- senioři
- rodiny s dětmi
- osoby bez přístřeší
- zdravotně postižené osoby
- nezaměstnaní
- osoby s trestní minulostí
- osamocení rodiče s dětmi
- osoby pečující o nemocné, invalidní, nesvéprávné
- osoby s omezenou pravomocí či „prakticky“ nesvéprávné osoby
- osoby s dluhovou problematikou
- osoby v nepříznivé sociální situaci

Základním principem terénní sociální práce je dobrovolnost jedince ke spolupráci.

Princip dobrovolnosti je významným činitelem při srovnávání TSP a výkonu činnosti SPOD.

9. Pojem síť a síťování v sociálních službách

Síť je formálním či neformálním spojením lidí a organizací, která umožňuje jejich vzájemnou komunikaci a spolupráci. Subjekty v síti se snaží o dosažení stejných či podobných cílů, a proto společně sdílejí dovednosti, kontakty a znalosti, usilují o naplnění stejných či podobných záměrů.

Koncept sociálních sítí se začal objevovat v šedesátých letech 20. století v sociologii a sociální antropologii, sloužil k podchycení komunitních vztahů a zabýval se možnými způsoby řešení. Využíval se také při výzkumu rodiny a její podpůrné sociální sítě a postupně se jeho používání rozšířilo i v dalších oborech. Vedle sítí sociálních jako zdrojích pomoci a podpory se začalo uvažovat i o sítích problémových či tematických.

Takovou neformální síť mezi sebou používají kurátoři pověřeni koordinační činností a metodici sociální prevence, kteří jejím prostřednictvím získávají informace či rady. Účinně jim napomáhá ke zlepšení služeb, jejich rozvoji či řešení problémů klienta. Podobné sítě mají většinou regionální charakter, ale mohou přesáhnout i do sítě národní. Nevýhodou je, že jsou založeny pouze na osobních vztazích, a proto je nanejvýš vhodné a účelné je formalizovat.

Zabezpečení fungující sítě pro ohrožené děti a jejich rodiny je úzce provázáno s potřebou transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti. Společným cílem síťování a transformace je vytvoření otevřeného, dostupného a prostupného systému, který by mohl reagovat na potřeby ohroženého dítěte a jeho rodiny. Z toho důvodu je nutná multidisciplinární spolupráce jednotlivých aktérů a vyjasnění kompetencí všech zainteresovaných subjektů.

Síť služeb sestává z aktérů na nejrůznější úrovni, mohou jimi být subjekty, organizace, jednotlivci i skupiny, kteří všichni o sobě ví, mohou se vzájemně kontaktovat, spojují je společná témata a stejné potřeby. Každá síť má určité společné znaky a charakteristiky.

Kvalitní síť je dána těmito atributy:

1. Propojení a komunikace – jsou z dlouhodobého hlediska udržitelnosti velmi významné. Umožňují vzájemnou součinnost mezi formálními i neformálními aktéry.

2. Společný cíl – je smyslem spolupráce mezi jednotlivými aktéry sítě.

3. Nové možnosti – když se mezi sebou vzájemně propojí jednotliví aktéři, mohou se objevit nové přístupy k řešení problémových situací.

4. Efektivita – síť usnadňuje neformálním jednotlivcům i organizacím pohyb ve formálních systémech. Urychluje proces řešení daného problému.

5. Rovnocenný přístup aktérů sítě – všichni účastníci jsou autonomní. V rámci sítě je pozice OSPOD určitým středem. Aktéři sítě mohou být propojeni a na sobě i někdy závislí, protože se snaží splnit určitý cíl.

6. Praktické výhody síťování při koordinaci – subjekty v síti mohou navzájem sdílet kontakty a znalosti. Jde o propojení konkrétních osob na různých úrovních, které ale vždy působí v horizontálních úrovních (Selingerová, J.: Lokální síť pro pracoviště orgánu sociálně-právní ochrany dětí v systému práce s ohroženými rodinami a dětmi. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, 2018, s. 48–49).

Pro vytvoření sítě se nabízejí dvě možné varianty:

1. varianta

V prvním případě je možné použít podobný model jako při komunitním plánování a rozdělit jej na jednotlivé fáze. Je třeba založit pracovní skupinu, která může sestávat z řad poskytovatelů sociálních služeb, pracovníků volnočasových aktivit, učitelů, lékařů, zástupců samosprávy, popřípadě dalších účastníků, kteří jsou schopni daný problém vyřešit. V zákonu o sociálních službách v § 6 jsou vymezeni poskytovatelé sociálních služeb, kterými jsou při splnění jím stanovených podmínek územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, ministerstvo a jím zřizované organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami, a fyzické osoby.

Vládní sektor v této souvislosti můžeme definovat jako státní správu a místní samosprávu. Nevládní sektor pak jako instituce, jež jsou zákonem vymezené jako nadace a nadační fondy, zapsané spolky, ústavy, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické organizace a různé zastřešující organizace.

Do uvedeného standardního systému tedy náleží osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany, poskytovatelé sociálních služeb podle zákona o sociálních službách – služby sociální prevence, poradenství, péče, dále školy, školská poradenská zařízení – pedagogicko-psychologické poradny a speciální pedagogická centra, školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a školská zařízení preventivně výchovné péče (podle zákona č. 109/2002 Sb., poskytovatelé zdravotních služeb podle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách – dětští, dorostoví lékaři, pediatrická oddělení nemocnic atd., dětské domovy pro děti do tří let věku a dětské psychiatrické léčebny a další odborné služby – zapsaní mediátoři, psychologové, služby pro řešení zadlužení rodin apod. Do systému se zapojuje v určitých případech i probační mediační služba, Policie ČR, obecní policie, ale i některé neformální a svépomocné služby a aktivity.

Výčet konkrétních subjektů působících v regionu Slaný, se kterými lze počítat jako s členy multioborové sítě, tvoří přílohu č. 1.

9.1 Lokální síť

Na tomto místě je třeba vysvětlit základní pojem – lokální síť. Lokálním sítím je projektový pracovník, jehož cílem je udržitelně propojit aktéry služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny, aby navzájem věděli o svých možnostech a potřebách a mohli tak efektivně spolupracovat při řešení konkrétních případů ohrožených dětí a jejich rodin. Lokální síť ve svém konání vychází z principu deinstitucionalizace a ze zmapovaných potřeb aktérů a jejich klientů směrem k fungování sítě jako celku. Vytváří tak prostor pro spolupráci mezi jednotlivými resorty.

Síťáři mapují potřeby aktérů místní sítě služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny, pojmenovávají je, uvádějí do kontextů, zpracovávají analýzy potřeb a sdílejí informace. Vytvářejí podmínky pro

spolupráci, organizují multioborová setkání (kulaté stoly, burzy služeb apod.), účastní se komunitního plánování a dalších místních platform. Otevírají diskuse na palčivá témata a především jsou těmi, kteří při jednání uplatňují jako prioritu optimální zájmy dítěte. Plánují aktivity na co nejvyšší strategické úrovni, se zapojením všech adekvátních aktérů. Podporují další rozvoj služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny.

Usilují o posilování kompetencí pracovníků OSPOD a dalších aktérů sítě. Síťář v tomto pojetí neřeší konkrétní případy ohrožených dětí a jejich rodin, nezajišťuje financování konkrétních služeb. Není realizátorem, hodnotitelem či řešitelem – neposuzuje kvalitu služeb, nezvýhodňuje některého z aktérů sítě, neřeší místní síť služeb za aktéry, ale vytváří prostor pro tvorbu jejich řešení. Nezaměřuje se pouze na sociální služby nebo služby osob pověřených k výkonu SPOD.

Ke své práci potřebuje síťář vstřícnost a spolupráci aktérů sítě. Vždy musí na síť pohlížet jako nezávislý účastník, který v první řadě usiluje o to, aby co nejlépe fungovala a byla kvalitně propojena. Síťář musí zároveň dobře znát potřeby aktérů sítě (to znamená různých subjektů, které jsou v kontaktu s ohroženými dětmi a jejich rodinami).

Cílem síťování je vytvoření pozice síťářů na úrovni krajů a obcí s rozšířenou působností, aby mohli v konkrétní lokalitě podporovat meziresortní a multidisciplinární spolupráci.

Práci síťáře můžeme shrnout do těchto bodů:

1. Průběžně mapuje potřeby aktérů sítě (OSPOD, poskytovatelů sociálních a zdravotnických služeb, školních zařízení apod.).
2. Analyzuje síť služeb (např. pomáhá zjišťovat, které služby v regionu chybí, jaké potřeby klientů nejsou pokryty apod.).
3. Vytváří lokální strategii síťování.
4. Oslovuje aktéry síťování (vytváří podmínky pro jejich spolupráci, např. pořádá setkání, vystupuje v roli facilitátora apod.).

5. Podporuje rozvoj služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny v daném území (účastní se komunitního plánování, jednání se samosprávou apod.). Práci síťáře můžeme popsat jako činnost, při níž zaujímá určitou roli průzkumníka, který mapuje potřeby aktérů a analyzuje místní síť. Není realizátorem, hodnotitelem ani řešitelem. Nehodnotí kvalitu služeb, neřeší místní síť za aktéry ani neposuzuje kvalitu služeb. Lokální síťář vytváří prostor pro tvorbu řešení. Vychází z místních podmínek a možností, účastní se komunitního plánování, připravuje své vlastní aktivity a snaží se zapojit všechny aktéry sítě. Otevřeně vysvětluje svoji činnost, sdílí její výstupy, oslovuje relevantní aktéry. Je hybatelem změn, nikoli jejich tvůrcem. Sdílí s maximálním počtem aktérů místní sítě zjištěné kontakty, zdroje, výstupy síťování.

2. varianta

Druhou variantou, jak lze realizovat předpokládané síťování, je využití potenciálu Komise pro sociálně-právní ochranu dětí a poradních sborů podle § 38 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a institutu případové konference dle § 38 odst. 2f), anebo § 10 odst. 3 písm. e) téhož zákona.

Starosta obce by podle doporučení OSPOD jmenoval stěžejní členy komise zastupující hlavní aktéry v pomáhající síti, tj. poskytovatele sociálních, školských a zdravotních služeb. Zároveň by jmenoval předsedu a tajemníka komise. Jednou z těchto osob by měl být lokální síťář.

Úlohou komise, jak ukládá zákon, by kromě jiného byla koordinace výkonu sociálně-právní ochrany v regionu, posuzování jednotlivých případů při vykonávání sociálně-právní ochrany a vydávání stanovisek, doporučování konkrétních opatření, která by měla být uskutečněna v oblasti ochrany dětí před sociálně patologickými jevy, příprava programů péče o problémové skupiny dětí a v neposlední řadě pořádání případových konferencí. Lokální síťář v roli předsedy nebo tajemníka komise by měl mít přehled o nabídce sociálních služeb v regionu a vyhodnocovat standardy služeb. V závislosti na požadavcích OSPOD a podle charakteru řešeného případu by byl odpovědný za organizaci případové konference

a případových setkání. Podle konkrétního případu by zajišťoval přizvání dítěte, pokud by to bylo přiměřené jeho věku a schopnostem, rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, zástupce zdravotnických služeb, školy, kterou dítě navštěvuje, školského nebo ústavního zařízení, zaměstnavatele dítěte, případně dalších osob jako soudce, státního zástupce nebo zástupce zřizovatele školy či školského zařízení, zástupce nestátní organizace či dalších osob, jak komisi ukládá zákon.

Komise by měla doporučit konkrétní opatření sociálně-právní ochrany, které by bylo následně realizováno OSPOD a zúčastněnými poskytovateli sociální nebo zdravotní služby.

Odměnu za účast v komisi či případové konferenci a náhradu nákladů by ve vztahu k přizvaným odborníkům a zástupcům přizvaných organizací hradil obecní úřad obce s rozšířenou působností podle zákona. Účast členů komise a přizvaných osob je takzvaným jiným úkonem v obecném zájmu, při němž jim náleží náhrada mzdy nebo platu. Nejsou-li v pracovním nebo obdobném poměru a jsou-li výdělečně činní, přísluší jim náhrada ušlého výdělku za dobu výkonu funkce člena komise v jimi prokázané výši, nejvýše však 120 Kč za hodinu nebo 1020 Kč za jeden den (více než devět hodin). Dále jim náleží náhrada jízdních výdajů v prokázané výši. Způsob dopravy určuje předseda komise.

10. Problematika sdělování osobních údajů

Při spolupráci v rámci sítě poskytovatelů služeb nutně dochází k předávání informací, které se týkají klientů služeb. V některých případech jde dokonce o zákonnou povinnost poskytovatelů předávat osobní informace klientů dalším subjektům.

Jak úřední osoby, tak zdravotníci a sociální pracovníci mají zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti. Tato povinnost je v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí upravena tak, že zaměstnancům orgánů sociálně-právní ochrany, zaměstnancům kraje, obce a zařízení sociálně-právní ochrany, pověřeným i jiným fyzickým osobám se ukládá povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při činnosti týkající se sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s ní seznámili. Povinnost zachovávat mlčenlivost má také osoba, která upozornila na závadné chování dítěte či na to, že rodiče dítěte neplní svou rodičovskou odpovědnost či ji zneužívají. Tyto zavázané osoby jsou povinny zachovávat též mlčenlivost o údajích a osobách, jimž bylo dítě svěřeno do péče před osvojením, i o místě pobytu takového dítěte. Povinnosti zachovávat mlčenlivost je může zprostit pouze ten, v jehož zájmu tuto povinnost mají, a to písemně s uvedením rozsahu a účelu.

Obdobná povinnost platí i pro zdravotníky, kterým zákon o zdravotních službách ukládá zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděli v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb.

Za porušení povinné mlčenlivosti se ale nepovažuje předávání informací nezbytných pro zajištění návaznosti poskytovaných zdravotních služeb, dále tehdy, je-li zdravotník povinnosti zproštěn pacientem nebo je povinen údaje sdělit pro potřeby trestního řízení či z důvodu oznámení trestného činu nebo z jiných příčin podle zákona.

Stejným způsobem je koncipována povinnost sociálních pracovníků v zákoně o sociálních službách, aby zachovávali mlčenlivost o údajích

týkajících se osob, jimž jsou poskytovány sociální služby. Rovněž tyto údaje lze sdělovat dále pouze na základě písemného souhlasu klienta nebo v případě, kdy tak ukládá zákon.

Na jedné straně jsou zaměstnanci a pracovníci poskytovatelů služeb zavázáni k mlčenlivosti, na straně druhé však mají zákonnou povinnost předávat informace dalším subjektům. Řešení v konkrétním případě nemusí být vždy jednoduché. Proto je potřeba, aby každý pracovník k nutnému předávání a poskytování informací přistupoval s určitou dávkou obezřetnosti.

Hlavním a obecným vodítkem je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679, obecné nařízení o ochraně osobních údajů – GDPR ze dne 27. dubna 2016. Tato směrnice, pro státy Evropské unie závazná, uvádí zásady, které je třeba mít na zřeteli. Tou hlavní je, že zpracování osobních údajů (čímž je myšleno nejen zpracovávání, ale též sdílení a uchovávání) by mělo sloužit lidem. Právo na ochranu osobních údajů není právem absolutním; musí být posuzováno v souvislosti se svou funkcí ve společnosti a v souladu se zásadou proporcionality musí být v rovnováze s dalšími základními právy.

Platí, že lze zpracovávat osobní údaje, pokud subjekt údajů udělil se zpracováním svých osobních údajů pro jeden či více konkrétních účelů souhlas, nebo je zpracování nezbytné pro splnění právní povinnosti, která se na správce (tj. toho, kdo údaje zpracovává) vztahuje, či je to nezbytné pro splnění úkolu ve veřejném zájmu, což je případ sociálně-právní ochrany dětí.

Jak překlenout tato omezení a zachovat spolupráci pomáhajících organizací? Při dosud neexistující judikatuře vzhledem k implementaci GDPR lze uvést většinový právní názor, že GDPR je takzvaný *lex generalis*, tj. obecný zákon, před nímž mají přednost jednotlivé speciální zákony, které v rámci českého právního řádu upravují činnost pomáhajících organizací. Teprve tam, kde domácí právní úprava nepostačuje, nastupují ustanovení GDPR. Zpracování osobních údajů při poskytování sociálně-právní ochrany dětí je ve smyslu článku 6 GDPR zákonné, neboť jde o zpracování údajů, které je vykonáváno ve veřejném zájmu a při výkonu veřejné moci orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Také ostatní pomáhající organizace, které poskytují služby, avšak nejsou orgánem statní správy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, jsou oprávněny v rámci veřejného zájmu zpracovávat osobní údaje svých klientů. Má se za to, že klient, který dobrovolně službu pomáhající organizace vyhledá, dobrovolně v rámci smluvního ujednání poskytuje své osobní údaje, poskytuje souhlas s jejich zpracováním a očekává, že budou použity výhradně v jeho zájmu a podle smlouvy o poskytnutí sociální nebo zdravotní služby v souladu se zákonem. Do doby, než se prostřednictvím judikatury odstraní některé nejasnosti v souvislosti s implementací obecného předpisu GDPR (který nahradil domácí obecný zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000Sb.) se doporučuje, aby se zachovávaly stávající postupy, jež jednotlivé pomáhající organizace dodržovaly v rámci zákona č. 101/2000 Sb. a dalších profesních předpisů.

Nebude-li možné mít nebo získat souhlas klienta se zpracováním osobních údajů nebo při zvažování proporcionality mezi ochranou osobních údajů na jedné straně a plněním úkolů při pomoci klientovi na straně druhé, převáží ochrana osobních údajů (i dalších, tzv. citlivých údajů, genetických, biometrických, o zdravotním stavu atd.) a bude třeba přistoupit k šifrování nebo pseudonymizaci (anonymizaci) osoby. Bude se tak dít zejména z důvodu utajovaných skutečností podle rozhodnutí soudu nebo orgánů činných v trestním řízení.

V takových případech by se přistoupilo k postupu oddělených údajů, jako například u vedení zdravotnické dokumentace utajovaných porodů, týraných dětí apod.

Bude-li síťování pojato jako 1. varianta, tj. obdobně jako model komunitního plánování, nebude potřeba zpracovávat osobní údaje klientů v takovém rozsahu, který by vyžadoval jejich ochranu podle závazných předpisů. Bude-li síťování pojato jako 2. varianta, tj. v rámci působnosti komise podle § 38 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, bude přicházet v úvahu šifrování a anonymizace osob a případů.

11. Kazuistika

11.1 Kazuistika Střediska výchovné péče (SVP) Slaný

P. se narodil v r. 2007. Žije v úplné rodině společně se sestrou P. (17 let). Další sestra H. (20 let) má již vlastní rodinu a žije samostatně. Oba rodiče jsou vyučeni a pracují – otec jako rybář, matka v obchodě. Rodina bydlí na vesnici, má drobné hospodářství.

Na výchově syna se podílí především matka, přístup otce se jeví spíše jako pasivní. Matce vypomáhá dcera H. K oběma sestrám má P. pozitivní vztah. S otcem sdílí společný zájem – rybaření. Ve volném čase jezdí rád na kole. Navštěvoval též fotbalové tréninky, v současné době však vynechává.

P. navštívil naše středisko poprvé v roce 2016. Důvodem návštěvy bylo agresivní chování ve škole, hyperaktivita a porucha pozornosti. V domácím prostředí je podle matky bez potíží. Chlapec je od první třídy evidován na dětské psychiatrii a medikován Ritalinem. Léčba měla efekt jen po zahájení, následně se symptomy opět projeví. Chlapec je též klientem Pedagogicko-psychologické poradny Rakovník.

P. byl po dohodě s matkou zařazen do psychorelaxační skupiny pro děti s lehkou mozkovou dysfunkcí. P. se zúčastnil tří setkání. Jelikož jejich chod výrazně narušoval, od tohoto způsobu péče se upustilo. Problémy s agresivitou ve škole pokračovaly. Spolupráce se střediskem byla na čas přerušena.

Opětovně se matka s P. dostavili 20. 1. 2018 na doporučení základní školy, v níž P. nyní navštěvuje čtvrtý ročník. P. ve škole opět vyrušuje, neúnosně nabourává chod hodiny. Je agresivní, nezvladatelný, projevují se u něj tendence k sebepoškozování.

Téměř celý předchozí školní rok strávil v Dětské psychiatrické léčebně Opařany s tímto závěrem: velmi snížená koncentrace pozornosti, nerovnoměrný výkon, intelekt v pásmu podprůměru, neurologické vyšetření

– EEG v normě, bez ložiskové symptomatologie, ADHD. Pracovní diagnóza: hyperkinetická porucha chování, disharmonický vývoj osobnosti. Medikován Risperolux.

Během sezení u nás je P. klidný, zamlklý, hledá oporu u matky. V domácím prostředí se chová přiměřeně, matka s ním problém nemá.

Ze školy přicházejí na P. neustálé stížnosti. Matka je ze situace bezradná. Škola doporučuje pobyt na internátním oddělení SVP. Je patrná tendence školy zbavit se problémového žáka.

P. s matkou docházejí na ambulantní oddělení SVP ke konzultacím, na nichž dospějeme k rozhodnutí, aby P. absolvoval pobyt v našem zařízení. P. pobývá na internátním oddělení od února do dubna 2018. Rodina po dobu pobytu syna plnila dohodnutá pravidla.

P. se pomaleji zapojil do skupiny dětí. Starších chlapců se obával, s mladšími se dostával do opakovaných konfliktů. Ve vztahu k dospělé autoritě se projevovaly rozdíly mezi přístupem k mužům a ženám. Vychovatelky hodnotili P. jako bezproblémového, klidného a často aktivního. Vychovatelé jej klasifikovali jako náročného klienta, kterému musí věnovat veškerou pozornost. I před dospělými byl verbálně agresivní, objevovala se agrese vůči věcem. Nikdy však svou agresivitu neobrátil v přímou agresi vůči dospělému. Pokynů vychovatele nakonec vždy dbal. Rád s dospělými hovořil, měl zájem navázat s nimi vztah. P. byl motivován hodnotícím systémem a stál o režimovou výhodu. Zdálo se, že pozitivní vliv měla medikace, která byla v našem zařízení precizněji dodržovaná.

Během školní výuky se projevila nutnost individuálního přístupu a neustálého dohledu. Učivo zadané kmenovou školou P. zvládl. Doporučujeme, aby měl P. během vyučování k dispozici asistenta.

V průběhu P. pobytu se podařilo matku zaktivovat. Obstarala si potřebné informace, aby získala a zaplatila osobní asistentku, s níž P. po skončení pobytu u nás opět nastoupil do školy. Následné konzultace probíhaly společně s chlapcovou asistentkou. Ukázalo se, že P. je schopen bez větších obtíží zvládnout nové učivo a pobyt ve škole je v této podobě pro všech-

ny únosnější. Zlepšily se i vztahy se spolužáky. Stížnosti ze školy ustaly. Matce se velmi ulevilo. Domluvili jsme se na ukončení spolupráce. Matka se může ozvat kdykoli dle potřeby. Domníváme se, že byla s přístupem střediska spokojena.

11.2 Kazuistika Centra podpory ohrožených dětí a rodin (Kolpingova rodina Smečno, z.s.)

Kazuistika dokládá specifika činnosti naší organizace – pracujeme na celém komplexu rodinných problémů současně, dlouhodobě se věnujeme rodině jako celku a jejím jednotlivým členům a zároveň je naše práce posílena provázaností s dalšími odbornými a spolupracujícími organizacemi.

Mezi manžely docházelo po rozvodu k opakovaným konfliktům ohledně péče o děti. Z tohoto důvodu řešil jejich situaci soud, který se obrátil na odbor sociálně-právní ochrany dětí s žádostí o pomoc při řešení péče o děti. Vzhledem k tomu, že rodina potřebovala individuální dlouhodobé vedení a psychosociální podporu, požádala pracovnice odboru naši organizaci o spolupráci.

Rozpad rodiny obvykle nepříznivě ovlivní osobnost dítěte, a to se také projevilo i v popisovaném případě. U staršího dítěte se rapidně zhoršil školní prospěch a chování, pro které se dostával do konfliktů se spolužáky. Proto jsme iniciovali konzultaci se školou, s třídní učitelkou a dalšími pedagogy. Díky setkání s učitelem jsme se dozvěděli o specifických potížích chlapce, které byly nutné řešit v pedagogicko-psychologické poradně, kam jsme ho doporučili. Na základě výsledků vyšetření jsme dohodli formu práce s rodinou a péči o dítě.

V odborném poradenství jsme se s rodiči a také s prarodiči, kteří se na výchově významně podíleli, zaměřili na aktuální spory v rodině týkající se rozdílných názorů na výchovu dětí. Nabídli jsme možnosti pro bezproblémovou komunikaci mezi dospělými. Podporovali jsme rodiče v jejich schopnostech řešit náročné situace týkající se chodu rodiny i partnerských vztahů, stanovovat dítěti hranice přijatelného chování, posilovali

jejich angažovanost a rodičovské kompetence směřující k řádné péči o děti. Docílili jsme změny v jejich chování a jednání.

Pro zlepšení chlapcova postavení mezi spolužáky jsme ho zapojili do podpůrné vrstevnické skupiny (forma psychosociální aktivity našeho projektu), která právě probíhala v naší organizaci. Pracovali jsme na podpoře sociálních a komunikačních dovedností a schopnosti empatie, což pozitivně ovlivnilo jeho postavení ve třídě.

Interaktivní činností rodičů s dítětem v tréninkové aktivitě projektu získali rodiče náhled na jeho problémy a potřeby. Naučili se novým přístupům jak rozvíjet a posilovat jeho oslabenou psychomotoriku. Změna v jejich chování a jednání měla pozitivní vliv na další vývoj jeho osobnosti. Jeden z rodičů dítěte potřeboval terapeutickou pomoc, kterou naše organizace neposkytuje, a z tohoto důvodu jsme dohodli terapii u klinické psychologičky přímo ve Slaném, se kterou spolupracujeme a kam rodič začal docházet.

Pro posílení pozitivního sebehodnocení dítěte a jeho bezproblémového fungování mezi vrstevníky jsme vyjednali, aby se mohlo zapojit do zájmového kroužku v Domě dětí a mládeže ve Slaném, kde by smysluplně trávil volný čas.

Pro případné výchovné problémy, které se mohou v budoucnu objevit, jsme rodičům doporučili Středisko výchovné péče ve Slaném.

Věříme, že také pomocí osvěty, kterou naše organizace informuje a působí na laickou veřejnost, můžeme pomoci při eliminaci krizových situací v rodinách. Úzkou součinností naší organizace s dalšími odborníky a pracovišti vytváříme pro rodiny a jednotlivce nezbytný pocit bezpečí a jistoty, že o ně bude vždy kvalitně postaráno.

12. Příklady ze zahraničí

I. Síť spolupráce Family Support Hubs (Severní Irsko)

Ve Velké Británii upravuje oblast péče o ohrožené děti především Zákon o dítěti z roku 1989 (Children Act 1989). Třetí část tohoto zákona se věnuje podmínkám poskytování služeb ohroženým dětem a jejich rodinám. Zákon ukládá místním spráвам mimo jiné povinnost chránit a podporovat blaho dětí, které jsou ohrožené, zajištěním řady různých služeb, jež vycházejí vstříc jejich potřebám. Podpora musí být realizována tak, aby děti mohly nadále vyrůstat ve vlastní rodině. Pro účely této části zákona je za ohrožené dítě považováno takové dítě:

- a) u kterého je nepravděpodobné, že dosáhne nebo si udrží přiměřené zdraví a vývoj nebo bude mít příležitost ke zdravému vývoji bez zabezpečení příslušné služby místního úřadu;
- b) jehož zdraví nebo vývoj budou vážně narušeny nebo se zhorší jeho stav, pokud mu nebude poskytnuta příslušná služba;
- c) které je hendikepované.

Family Support Hubs (Centrum podpory rodin) je multidisciplinární síť spolupráce mezi službami včasné intervence, terénními zdravotními a dalšími službami. Síť funguje na komunitním principu ve spolupráci s místními samosprávami a ostatními komunitními organizacemi (rodinná a komunitní centra, školy apod.). Nabízí služby dětem a mladým lidem do 18 nebo 19 let (podle regionu) a jejich rodinám. Cílem této sítě je maximální zpřístupnění služeb rodinám, podporuje děti i jejich rodiny podle potřeb s odpovídajícím poskytovatelem služby. Pracuje na principu prevence a včasného řešení začínajících nebo potenciálních problémů v rodině, které by mohly ovlivnit vývoj dítěte a rodičovskou péči. Tyto sítě fungují po celé Velké Británii.

Hlavním záměrem, který vedl ke vzniku sítě Center podpory rodin bylo zabezpečení služeb pro rodiny, které se ještě nepohybují v rovině intervence ze strany systému ochrany dětí (v naší terminologii by se hovořilo o tom, že nejsou zařazeny do systému OSPOD).

Podnět ke zprostředkování podpory prostřednictvím Centra podpory rodiny může podat sama rodina, může vzejít od některé z organizací poskytujících rodinám služby nebo od úřadů. Příslušné centrum posoudí požadavek na podporu s využitím odbornosti svých členů a databáze podpůrných služeb pro rodiny tak, aby byla co nejrychleji nalezena odpovídající služba, jež co nejúčinněji naplní potřeby dané rodiny. Státem nebo samosprávami zřizované služby jsou klíčovými členy Center podpory.

II. Inovace v oblasti služeb pro řešení rodičovských konfliktů (Children of Divorce Intervention Program – CODIP, Holandsko)

Program pomoci dětem rozvádějících se rodičů je v Holandsku vědecky ověřenou a uznávanou metodou, jejímž cílem je pracovat s dětmi v obtížné životní situaci, kterou je rozvod rodičů. Metoda byla vyvinuta ve Spojených státech a rozšířena do mnoha zemí, kde byla adaptována na specifické podmínky a potřeby daných systémů. K implementaci přistoupilo i Holandsko. V první fázi se zaměřilo na pilotování programu pro skupinu dětí ve věku 6–8 let. V roce 2011 byla efektivita vyhodnocena, a protože byly zjištěny pozitivní výsledky u dětí, jejichž rodiče se rozcházel, přistoupilo se k další fázi zaměřené na testování podpůrných intervencí pro děti ve věku 4–6 let. Příslušné orgány v Holandsku vycházely ze závažné situace, že rozvodem rodičů je ohroženo na 70 000 dětí. Zjistilo se, že v současném holandském systému chybí program na podporu dětí, který by fungoval na ověřeném základě.

COPID je preventivním skupinovým programem, v němž se klade důraz na podporu a získávání takových dovedností, které pomohou dětem zvládat složité období při rozvodu rodičů.

COPID má pět hlavních cílů:

1. Vytvořit podporující skupinové prostředí.
2. Pomoci dítěti identifikovat a vyjádřit své pocity.
3. Pomoci dítěti správně porozumět rozvodové situaci.
4. Podpořit a budovat dovednosti potřebné ke zvládnání rozvodových situací.
5. Podpořit dítě při vnímání sebe sama a posilovat jeho zvládnání situace.

III. Služby pro rodiny s mentálně znevýhodněným rodičem nebo dítětem (USA)

USA jsou jedinou euroatlantickou zemí, která neratifikovala Úmluvu o právech dítěte. Zabezpečení péče o dítě se zde chápe jako výhradní odpovědnost rodičů. Veškeré dávky na podporu péče o dítě vždy podléhají příjmovému a majetkovému testu. USA jsou jednou z mála zemí, v níž není zavedeno plošné vyplácení přídavků na děti. Systém sociální pomoci rodinám s dětmi, který fungoval v letech 1935–1995, jehož součástí byly kromě finanční podpory rovněž dotace na nájem a potravinové poukázky, byl přehodnocen, protože vedl k závislosti na sociálním systému. Od roku 1996 jej nahradil systém dočasné pomoci, který je upraven částí A hlavy IV. zákona o sociálním zabezpečení. Podpora se poskytuje maximálně po dobu pěti let sociálně potřebným rodinám. Jde o systém federální pomoci, který je distribuován jednotlivým státům formou blokového grantu, které poté stanovují konkrétní podmínky pro přiznání pomoci. Federální pomoc se uděluje pouze pod podmínkou, že i samy státy uvolní vlastní prostředky.

Program má čtyři cíle:

- a) poskytnout pomoc sociálně potřebným rodinám, aby mohly pečovat o děti (prevence umístování dětí do náhradní péče);
- b) snížit závislost rodičů na sociálním systému podporou vlastní aktivity, pomoci při vyhledávání zaměstnávání atd. („podpora snahy“);

- c) předcházet narození dětí mimo manželství;
- d) podporovat vznik a udržení úplných rodin.

Vzhledem k relativně malé podpoře ze strany státu jsou vytvářeny sítě pomoci na komunitní úrovni (často jde o svépomocné aktivity). Na financování služeb se často podílejí různé nadace, respektive celý dárcovský sektor. Kontinuální fundraising spojený s potřebou prokazování potřebnosti a efektivnosti služeb vede k vytváření systémů sledování kvality a efektivity služeb, které jsou v jiných částech světa nedostupné. Svoji roli hraje rovněž určitá konkurence při získávání finančních prostředků. Proto je americký systém zdrojem mnoha inovací. Bez ohledu na nízkou podporu ze strany státu je k dispozici široká nabídka nejrůznějších typů služeb. Například Community Interactions Inc. je nezisková organizace, která poskytuje individualizované podpůrné služby lidem a rodinám s autismem, mentálním a kombinovaným postižením. Cílem organizace je posílit kompetence takto znevýhodněných lidí pomocí podpory, která umožní, aby pro ně bylo vytvořeno takové podmínky, ve kterých jsou uznáváni a respektováni. Jde o podporu prostředí a péče, která je založena na komunikaci, důstojnosti a respektu. Mezi další principy náleží spolupráce s klientem, jeho bezpečí a vytváření příležitosti k důstojnému životu.

Spektrum služeb se nemusí jevit v porovnání s českým systémem inovativní, služby nebo minimálně deklarované úmysly se v zásadě shodují. Klíčovým mechanismem skutečně individualizované podpory je využívání mechanismu „person-driven services and support“ – klientem řízené služby a podpora. Program je založen na principu, že konkrétní služby a podporu si stanoví člověk, který je potřebuje. Model financování umožňuje, že klient disponuje svým rozpočtem a určuje, jaké služby nakoupí či využije. V důsledku toho si rodina s postižením najímá „svůj“ tým péče, který si vybírá, řídí a platí. Systém této maximálně individualizované na potřeby orientované péče disponuje také kontrolními mechanismy, které spočívají v pomoci koordinátora služeb a podpory, který pracuje s člověkem (rodinou) s mentálním postižením a společně sestaví konkrétní, individualizovaný plán služeb a podpory.

Veškeré čerpání služeb musí být zdokumentováno jak na straně toho, kdo je čerpá, tak toho, kdo je poskytuje.

IV. Systém podporovaného bydlení-Social and Affordable Housing Fund a navazující poskytovatelé služeb (Austrálie)

Austrálie je sice z geografického hlediska vzdálenou zemí, avšak zdejší trendy v sociální oblasti jsou velmi podnětné a jejich inovace se v Evropě často přejímají. Jako příklad tohoto přenosu lze uvést již zmiňované případové konference, které byly do České republiky implementovány prostřednictvím Nizozemí, ale původně pocházejí z Austrálie a Nového Zélandu, kde byly zavedeny již v roce 1989.

Australský systém klade při práci s rodinami velký důraz na dohodu obou rodičů.

Proto je k dispozici celé spektrum služeb, které mají pomáhat při řešení problému ohroženého dítěte a jeho rodiny.

Za jeden z klíčových faktorů při práci s ohroženými skupinami obyvatel je považováno stabilní bydlení. The Social and Affordable Housing Fund (Fond sociálního a dostupného bydlení) je novým způsobem pomoci ohroženým skupinám obyvatel na území Nového Jižního Walesu. Fond sociálního a dostupného bydlení je vládním projektem v rámci sektoru komunitních a sociálních služeb, který spočívá v zabezpečení finančních prostředků a financování dostupného sociálního bydlení prostřednictvím zmíněného fondu. Fond však nedisponuje vlastními ubytovacími kapacitami.

Vybraní smluvní poskytovatelé jsou zavázáni k zajištění asi 2 200 dostupných sociálních bytů (domovů) v různých oblastech podle potřeb. Součástí bydlení musí být zabezpečení přístupu k podpůrným službám, které musí být individualizovány podle potřeb klienta a vzájemně koordinovány. Poskytovatelé patří k profesionálům nejen v oblasti sociálního a dostupného bydlení, ale také při provozování či kontaktování široké nabídky doprovodných podpůrných služeb pro nejrůznější skupiny potřebných.

Např. Uniting je církevní organizací, která poskytuje široké spektrum sociálních služeb, mezi jinými také bezdomovcům. Cílovou skupinou jsou proto rodiny, které jsou ohroženy ztrátou bydlení. Součástí práce Uniting jsou také služby určené pro mladé lidi bez domova. Organizace poskytuje a sama prostřednictvím fundraisingu financuje poradenství, programy zaměřené na praktické dovednosti, rodinnou mediaci. Služby jsou pro klienty zdarma. Klientům i partnerům je k dispozici databáze zdrojů a informací.

Další organizací je Compass Housing Service, která je jednou z největších neziskových poskytovatelů sociálního bydlení v regionu. Služby, které zabezpečuje, jsou rozlišeny na sociální (komunitní) bydlení a na bydlení dostupné. Sociálním se rozumí dotované nájemné bydlení pro nízkoprahové domácnosti.

Dostupné bydlení je alternativní formou a slouží nízkoprahovým až středně příjmovým nájemníkům, kterým umožňuje, aby bydleli v rámci běžných komunit za snížené nájemné. Toto přechodné snížené nájemné je má podporovat v úsilí o vlastnictví „skutečného“ bydlení, zatímco platí nájemné, které je pro ně vzhledem k jejich aktuální situaci finančně dostupné. Výstupy z tohoto typu podpory jsou nebyvalé, dosáhlo se neuvěřitelných výsledků, protože prostřednictvím takto pojatého programu dostupného bydlení se nájemníci stávají vlastníky bytů.

Další služby se orientují na dostupnost bydlení a pomoc pro nájemníky se závažným zdravotním postižením. Tento typ podporovaného bydlení se zaměřuje na širokou škálu lidí, kteří jsou nějakým způsobem zranitelní a potřebují různou míru podpory, aby mohli žít nezávisle.

Compass Housing Service má také vypracován speciální ubytovací program, jehož prostřednictvím může poskytnout pomoc mladým lidem ve věku od 16 do 25 let.

Organizace je ještě s několika dalšími zapojena do projektu The Way Home. Vedle služeb spojených s bydlením podporuje nájemníky, aby si dokázali byty udržet, vytvářeli komunity a měli možnost využívat

i služeb, které poskytují partnerské organizace. Jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, je vytváření tzv. komunitních center, v nichž se nájemníci mohou setkávat, účastnit se sociálního života a využívat příležitostí pro dobrovolnickou činnost. Jedná se o místa, kde je možné se potkávat, pořádat pravidelné i nahodilé aktivity, nabízet služby ostatních organizací, pořádat tréninky a vzdělávání, prodeje zvýhodněného zboží apod.

Příklady sociálního bydlení propojeného s uceleným systémem služeb pro různé cílové skupiny jsou inspirativní pro řešení neuspokojivé situace v této oblasti i v České republice. Inovativním prvkem je forma dlouhodobě poskytované podpory (25 let), která umožňuje propojit činnost nestátních organizací a privátního kapitálu a rozšířit tak možnosti, jak situaci různých skupin obyvatel ohrožených ztrátou bydlení řešit.

Uvedené příklady byly vybrány z Analýzy inovativních postupů a služeb pro rodiny a děti v České republice, kterou v roce 2017 zpracoval Institut projektového řízení a.s. v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky „Systém rozvoje a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“.

13. Aplikace metodiky

Iniciativa tohoto projektu, projektová setkání a angažovanost organizací, které se ho zúčastnily, pomohly nastartovat postupné síťování pomáhajících organizací ve slánském regionu. Ke zrychlení procesu významně přispívá lokální síťarka, která je zaměstnankyní Ministerstva práce a sociálních věcí. Ke stávajícímu uskupení organizací v rámci projektu se postupně připojují nové instituce. Do sítě se aktivně zapojilo dalších sedm pomáhajících organizací. Působení síťarki je však omezeno dočasným krátkodobým charakterem smluvního vztahu (má být ukončen v dubnu 2019).

V konkrétním případě jde o model síťování podle 1. varianty bodu 9 Metodiky, který byl předznamenán faktickým působením síťarki, a tudíž se podařilo základ sítě vytvořit efektivně a rychle. Z pozice zaměstnankyně ministerstva požívá síťarka určité autority a respektu. Zaujímá neutrální postoj (kromě zájmu ohrožených dětí), snaží se zjišťovat, oslovovat a vzájemně propojovat lokální služby, které vnímá meziresortně. Není přímou řešitelkou kauz. Sdílí se všemi zjištěné kontakty, zdroje a výstupy (např. zajištění lokálních facilitátorů pro vedení případových konferencí). Požadavky lokality přenáší na ministerstvo a může případně zabezpečit i dofinancování potřeb. Nevýhodou je, že její působení je dočasné a krátkodobé.

Další fungování sítě (po skončení úvazku síťarki) bude závislé na kvalitě a návštěvnosti webových stránek, které byly v souvislosti s projektem založeny.

Významným nástrojem sociální práce jsou případové konference, jež pořádají pomáhající organizace zapojené v síti. Zpravidla je zabezpečuje OSPOD, který je k tomu materiálně i personálně vybaven. Odpovědnou osobou za pořádání případové konference je takzvaný klíčový pracovník z OSPOD, který má daný případ na starosti. Jednou z jeho povinností je, aby zajistil facilitátora, který povede jednání, vhodné prostory, dohodl se všemi aktéry vhodný termín a zajistil účast.

Zjistilo se však, že zorganizovat případovou konferenci je poměrně problematické, pokud na ní má zájem nebo ji chce s ohledem na rychlé řešení vyvolat některý z odborníků sám či z pomáhajících organizací, neboť nemají vhodné prostory ani příslušnou administrativní kapacitu pro přípravu jednání. Navržená 2. varianta, tj. fungování sítě v rámci stálého, případně ad hoc členství pomáhajících organizací v komisi pro sociálně-právní ochranu dětí podle § 38 zákona, projektoví partneři nedoporučili. Předpokládal by faktickou změnu fungování komise, která (ač tak zákon neukládá) v současné době plní zejména kontrolní funkci.

Příloha 1

Projekt „Kolpingova rodina Smečno – společně zlepšíme péči o ohrožené děti a rodiny“ č.CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003867

Další poskytovatelé sociálních služeb v regionu Slaný:

ROMODROM o.p.s.

Dr. E. Beneše 528/3, 274 01 Slaný

Tel.: +420 778 481 732

E- mail: veronikagramblickova@romodrom.cz;

www.romodrom.cz

Cílovou skupinou jsou:

- etnické menšiny,
- osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách nebo osoby ohrožené sociálním vyloučením,
- osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy,
- starší 18 let.

Cílem poskytované sociální služby je odstranění či zmírnění dopadu sociálního vyloučení na život uživatelů sociální služby (osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených).

Poskytované služby:

- terénní programy v sociálně vyloučených lokalitách na Slánsku,
- dětské kluby pro děti do 12 let,
- dětská skupina pro 12 dětí (zaměřeno na hygienu a sebeobsluhu),
- SR,
- SAS,
- doučování dětí,
- projekt Bydlím, tedy jsem! (standardní bydlení),
- dluhové poradenství (v budoucnu i možnost insolventního řízení).

Služby jsou poskytovány bezplatně.

Zařízení sociální intervence Kladno, p.o.

Jana Palackého 1643

272 01 Kladno

Tel.: +420 312 292 334-5

E-mail: ic@zsi-kladno.cz

www.zsi-kladno.cz//intervecni-centrum/

Zařízení poskytuje služby osobám ohroženým domácím násilím:

- sociální poradenství (sepsání vybraných soudních podání, pomoc při uplatňování oprávněných zájmů, pomoc s hledáním azylového bydlení, poradenství v oblasti řešení problému domácího násilí a další);
- právní poradenství (poradenství v oblasti rodinného práva, občanského práva, trestního práva a další);
- psychologická pomoc (individuální nebo skupinové poradenství a podpora);
- terénní služba (v případech vykázaní násilné osoby ze společné domácnosti a v případech, kdy nedošlo k policejnímu vykázaní s ohledem na psychický a fyzický stav ohrožené osoby; pracovníci nikdy nevstupují do domácnosti klientů).

Intervenční centrum pomáhá osobám ohroženým domácím násilím ve věku 16–80 let. Podporuje rodinný systém také prostřednictvím terapeutické práce s nezletilými dětmi, které v domácím násilí vyrůstají, a s osobami, jež se násilí ve vztazích dopouštějí.

Sídlo IC je v Kladně, kontaktní místo je také ve Slaném (prostory OSPOD) a Rakovníku.

Služba je poskytována zdarma.

Probační a mediační služba České republiky
Středisko Kladno

Nám. 17. listopadu 2840, 272 01 Kladno

www.pmscr.cz

Tel.: +420 317 602 591, +420 737 247 438

E-mail: esedlarikova@pms.justice.cz

Mgr. Eva Sedlaříková, vedoucí střediska PMS – Kladno

Probační a mediační služba ČR je státní organizace, která zajišťuje kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, připravuje podklady pro jejich ukládání a nabízí možnost zprostředkování jednání mezi pachatelem a obětí o urovnání následků trestného činu (integraci pachatele, participaci poškozeného, ochranu společnosti).

Jde o instituci, která spojuje zkušenosti dvou profesí: sociální práce a práva, zejména trestního.

Projekt „Proč právě já? II“ navazuje na předchozí projektové aktivity Probační a mediační služby. Cílem je zřídit v 55 lokalitách poradny pro oběti, na něž se může obrátit každá oběť trestného činu neohledně na způsobenou újmu a druh činu.

Celkem v 55 okresech po celé ČR bude PMS realizovat vzdělávání určené pro cílovou skupinu 660 sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách.

Veškerá činnost Probační a mediační služby ČR je bezplatná.

Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje, o.p.

Cyrila Boudy 2953, 272 01 Kladno

Tel.: +420 312 661 044, +420 733 640 082

E-mail: kladno@ppsk.cz

www.pppstredoceska.cz/index.php/

IČ: 70 836 311

PhDr. Taťana Vodičková – vedoucí pracoviště Kladno

Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje (dále jen PPP SK) je nástupnickou organizací 12 sloučených pedagogicko-psychologických poraden Středočeského kraje, které jsou dnes jejími odloučenými pracovišti.

PPP KS je samostatné poradenské zařízení s celokrajskou působností.

PPP SK pomáhá řešit výchovné a výukové problémy dětí zpravidla ve věku 3–19 let. Zajišťuje odborné psychologické a speciálně-pedagogické služby. Poskytuje diagnostickou, intervenční, reedukační, terapeutickou a psychokorektivní péči a poradenství dětem a mládeži s vývojovými a výchovnými problémy či výukovými obtížemi.

Poskytuje informační a metodickou pomoc učitelům, vrstevnické programy pro třídní kolektivy, kariérové poradenství.

Služby jsou poskytovány zdarma.

Speciálně pedagogické centrum při ZŠ Pařížská, Kladno

Pařížská 2291, 272 00 Kladno

Tel.: +420 720 026 007

E-mail: spc.kladno@centrum.cz

www.spckladno.estranky.cz

PhDr. Marina Ulbertová – vedoucí SPC

Služby centra jsou určeny žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami – především s mentálním nebo tělesným postižením a kombinovanými vadami.

Speciálně pedagogické centrum poskytuje:

- psychologické vyšetření,
- pedagogické vyšetření,
- konzultace k přípravě na budoucí povolání,
- podklady pro úpravu maturitních zkoušek pro žáky s tělesným postižením a s autismem,
- sociálně-právní poradenství,
- psychologické intervence pro děti a jejich rodiny, konzultace pro rodiče.

Na základě vyšetření centrum také zpracovává doporučení pro vzdělávání, doporučuje podpůrná opatření, zpracovává podklady pro zařazení žáků do škol a školských zařízení.

Dále doporučuje a zapůjčuje odbornou literaturu, pomáhá s výběrem vhodných kompenzačních, případně rehabilitačních pomůcek.

Cílem služeb SPC je tedy poskytovat péči hendikepovaným dětem a usnadnit jejich integraci do společnosti. Podporu nabízí také rodičům, pracovníkům škol a dalších školských zařízení, popřípadě dalším odborníkům.

Služby jsou dostupné zdarma.

Dětské centrum Kladno, p.o.

Brjanská 3079, 272 04 Kladno

Tel.: +420 312 267 401

E-mail| info@dckl.cz

www.dckl.cz

IČ: 00875350

Mgr. Hana Gabrielová – ředitelka DC

Dětské centrum Kladno je zdravotnické zařízení zřizované Středočeským krajem, které poskytuje zdravotní služby dětem zpravidla do tří let věku.

Umožňuje edukační pobyty, podporuje pěstounskou péči, nabízí odborné poradenství.

Centrum má 36 lůžek v režimu dětského domova pro děti do tří let.

Má také k dispozici zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, poskytuje bezpečné zázemí, ochranu a odbornou pomoc dětem od 0 do 18 let.

Pobyt je určen výhradně dětem a je hrazený.

Společnost pro ranou péči, z.s.

Klimentská 2, 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 826 858, +420 777 235 630

E-mail: centrum@ranapece.cz

www.ranapece.cz

IČ: 6736361

Společnost pro ranou péči, z.s., poskytuje odbornou pomoc a poradenství rodinám, které pečují o dítě s postižením nebo ohroženým vývojem. Provází rodiny v obtížné životní situaci a usiluje o to, aby mohly vychovávat dítě v jeho přirozeném domácím prostředí.

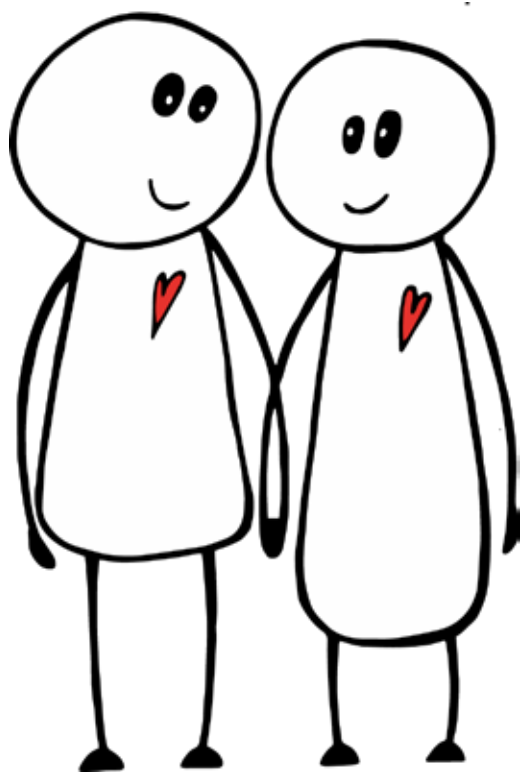
Společnost poskytuje služby:

- rodinám s dětmi se zrakovým postižením od narození do sedmi let,
- rodinám s dětmi se zrakovým postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením od narození do sedmi let,
- rodinám s dětmi s ohroženým vývojem v oblasti zrakového vnímání v důsledku nepříznivého zdravotního stavu ve věku od narození do sedmi let.

Podporuje vývoje dítěte:

- konzultacemi vývoje dítěte, společným hledáním možnosti jeho stimulace,
- stimulací zraku,
- podporou psychomotorického vývoje,
- doporučením a zapůjčením vhodných pomůcek a hraček pro děti, zapůjčením odborné literatury,
- individuálním přístupem ke každému dítěti podle jeho možností a schopností.

Raná péče je poskytována zdarma.

Poznámky

V říjnu 2018 vydala Kolpingova rodina Smečno
www.dumrodin.cz

Tento projekt je financován z prostředků:

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Metodika je neprodejná, v tištěné podobě je distribuována zdarma na požádání, v elektronické formě je ke stažení na www.dumrodin.cz nebo na www.esfcr.cz.